

2. Кузьміна Е.И. Психология свободы: теория и практика / Е.И. Кузьмина. – СПб.: Питер, 2007. – 336 с.

3. Ольховик Л.А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2006.

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ у редакції від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

5. Рогова О.Г. Про час виникнення права людини на життя: загальнотеоретичний аналіз / О.Г. Рогова // Вісник АПРНУ. – 2005. – № 4(43). – С. 198–207.

6. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-VI від 01.02.2011 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 10. – Ст. 52.

Клочок В.В.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Державне фінансування політичних партій в Україні було запроваджене 8 жовтня 2015 року законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції № 731-VIII» в рамках голосування так званого «безвізового пакету» [1].

Не зважаючи на те, що такий механізм характеризує демократичне і прогресивне політичне життя країни і є однією з вимог отримання Україною безвізового режиму з ЄС, представники політичної верхівки ставляться до нього неоднозначно. Одним з останніх проявів протесту проти демократизації української політики став поданий на розгляд Верховної Ради України законопроект від 06.09.2016 року «Про внесення змін до Закону України «Про політичні партії України» (щодо відміни державного фінансування політичних партій) [2].

Державна підтримка діяльності політичних партій є невід'ємною частиною сучасного європейського парламентаризму і особливо розвинена в країнах Західної Європи. Вперше державне фінансування політичних партій було запроваджене саме там, в Німеччині, в 1959 році. На той час партії встигли перетворитися на впливового посередника між державою і громадянами, активізували свою діяльність і, тим самим, почали потребувати більше коштів, щоб забезпечити свою діяльність. За таких обставин збільшилися корупційні ризики, і незалежність партій опинилася під загрозою. Так постала необхідність втручання держави у фінансування політичних партій. Державне фінансування діяльності партій поставило за мету не допустити появи тіньових джерел доходів і впливу на їх діяльність [3].

За півстоліття було напрацьовано декілька основних підходів до реалізації цього механізму.

Перший підхід полягає у прямому державному фінансуванні. Такий спосіб полягає у наданні фінансової допомоги від держави у формі власне грошових коштів. За цього підходу кошти можуть надаватися на фінансування статутної діяльності партій у повсякденному житті та на відшкодування витрат під час проведення виборчої кампанії. При цьому вирішальне значення для обсягів фінансування має рівень підтримки конкретної політичної партії серед населення, і зазвичай визначається пропорційно до кількості голосів за політичну силу на останніх виборах. В свою чергу, на відшкодування витрат, пов'язаних з виборчою кампанією, можуть, як правило, претендувати тільки партії, які пройшли в парламент. Але, наприклад, в Німеччині таку компенсацію отримують всі політичні сили, які набрали більше 0,5% від загальної кількості голосів.

Другий підхід передбачає непряме державне фінансування. Такий спосіб полягає у наданні не грошових коштів, а певних засобів, які сприятимуть діяльності політичних партій. До непрямого фінансування зазвичай відносять: надання безкоштовного ефірного часу на радіо чи телебаченні; податкові пільги (звільнення від оподаткування пожертвувань на політичні цілі).

Важливим аспектом державного фінансування політичних партій є суворозвітність та контроль за використанням наданих коштів. Держава на нормативному рівні встановлює єдину обов'язкову форму звітності, яка обов'язково публікується, що дає змогу громадськості контролювати цей процес.

Положення щодо державного фінансування політичних партій міститься в Законі України «Про політичні партії в Україні» (Розділ IV-1) [4]. Вищезгаданим законопроектом було запроваджено виключно пряме фінансування політичних партій. За рахунок державних коштів передбачено як фінансування статутної діяльності політичних партій, так і відшкодування витрат, пов'язаних з фінансуванням їх передвиборчої агітації під час чергових та позачергових виборів народних депутатів України.

Право на отримання державних коштів на здійснення статутної діяльності мають лише ті партії, які на останніх чергових чи позачергових виборах народних депутатів України набрали не менше 2% голосів від загальної кількості виборців. В свою чергу, на відшкодування витрат на передвиборчу агітацію мають право лише ті політичні партії, які пройшли до парламенту.

Таким чином, в Україні запроваджено виключно пряме державне фінансування політичних партій.

Крім того, положенням Закону передбачають ряд вимог до політичних партій, засоби контролю за витрачанням державних коштів, а також санкції у разі порушення ними вимог Закону.

Так, рішення про надання політичній партії державного фінансування її статутної діяльності, або про відмову у наданні приймається Національним агентством з питань запобігання корупції. Підставами для відмови у відшкодуванні політичній партії витрат, пов'язаних з фінансуванням її передвиборної агітації, є встановлення ЦВК, НАЗК або судом у разі порушення партією вимог щодо подання звітності. Підставами для

припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії є, зокрема, застосування до політичної партії заходів кримінально-правового характеру, передбачених Кримінальним кодексом України, нецільове використання коштів, неподання звітності про майно, доходи та видатки, а також отримання внесків з незаконних джерел.

На перший погляд в Законі закріплений цілком європейський підхід, створені механізми його реалізації, а головне – гарантії прозорого використання наданих державою коштів. Але опоненти наголошують на тому, що в українських реаліях він не працюватиме. Основна теза полягає в тому, що олігархічний вплив на політичну ситуацію в Україні дуже значний, а тому «подвійна бухгалтерія» партій нікуди не зникне. Громадяни змушені будуть віддавати свої кошти на діяльність партій, а реального впливу не матимуть.

Українські законодавці пішли шляхом централізованого фінансування партійних організацій національного рівня. Такий підхід притаманний Чехії та Бельгії. Але існує другий підхід, за якого на рівні з національними місцеві та регіональні партійні осередки також отримують пряме державне фінансування. Він характерний для Данії, Німеччини, Іспанії, Швеції та Австрії. В останніх двох країнах, до речі, на місцеві та регіональні партійні осередки припадає переважна частина всього обсягу державного фінансування. Переваги такого підходу полягають в тому, що фінансуватися така допомога може не лише з державного бюджету, але частково і з місцевого. Така система надає громадянам реальну можливість контролювати прозорість тих партійних осередків, діяльність яких стосується саме їх.

Вдосконаливши механізм державного фінансування, можна зменшити обсяг партійних видатків, а отже і олігархічну залежність політичних сил.

Українські автори закону обійшли увагою непрямі методи державного фінансування, такі як, наприклад, безкоштовний ефірний час на ТБ чи радіо чи публікації в газетах. На кожних виборах до Верховної Ради України із загальних видатків політичних партій приблизно 90% йде саме на передвиборчу рекламу та агітацію. Для того щоб зменшити обсяг витрат політичних сил, Бельгія, Данія, Франція, Німеччина, Ірландія, Іспанія, Мальта, Норвегія, Португалія, Швеція, Швейцарія та Великобританія, Чехія та Румунія повністю заборонили політичну рекламу на телебаченні та радіо. Ще низка країн застосовують суттєві обмеження щодо її вартості, тривалості та кількості [5].

Ті країни, для яких ці методи занадто радикальні, запроваджують безкоштовний рівний доступ до ТБ і радіо, і завдяки цьому зменшують фінансове навантаження на партії. А якщо врахувати, який обсяг коштів політичні партії в Україні витрачають на агітацію, такий непрямий метод може значно зменшити обсяги державної компенсації витрат, пов'язаних з виборчою кампанією.

Іншим дієвим непрямим методом може стати так званий «депутатський податок». Це одна з популярних форм непрямого фінансування, яка використовується в Європі. Вона полягає в тому, що з діючих парламентарів стягується певна грошова сума на користь їхніх партій, що становитиме ще одне прозоре джерело фінансування.

Як бачимо, державне фінансування політичних партій є позитивним явищем, і широко розповсюджене в країнах Європи. Для України цей механізм може стати основою демократизації політики, сприяти збільшенню довіри громадян до політичних партій та боротися з їх тіншовими спонсорами – олігархами. За умови виваженого підходу до вибору методів, державне фінансування політичних партій буде ефективним. Партії лобюватимуть інтереси громадян, своїх виборців, а не олігархічних груп, як того і вимагає Конституція України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції: Закон України від 08.10.2015 р. № 731-VIII // Відомості Верховної Ради України, 2015. – № 49-50. – 449 с.

2. Проект Закону Про внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні» (щодо відміни державного фінансування політичних партій) [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH3X800A.html

3. Романюк А. Політико-правові аспекти фінансування політичних партій: світовий досвід та Україна / А. Романюк, Ю. Шведа, О. Шумельда. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 161 с.

4. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2365-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 23. – 118 с.

5. Совгіря О. Фінансування політичних партій: правовий аспект / О. Совгіря // «Право України». – 2003.

Подлісник І.С.

студент,

Науковий керівник: Кузнєцова З.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА

Україна розвивається як незалежна демократична держава, для якої пріоритетними є загальнолюдські цінності. Серед них виділяють таке поняття як свобода. Свобода – можливість чинити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей на основі знання об'єктивної дійсності. Як універсальна характеристика людського буття, свобода стосується здатності людини обирати своє буття та керувати ним і безпосередньо пов'язана з відчуттям залежності, відчуження та відповідальності [1, с. 311-315]. Так, принцип свободи слова є засадничим у розбудові демократичної держави, тому наразі йому приділяється значна увага, яка полягає у приведенні українського законодавства у відповідність європейським стандартам. Свобода слова – це основа громадянських та політичних прав людини. Однак сьогодні в нашій державі досить часто виникає потреба певного обмеження свободи слова у